

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького**

ISSN 2076-5894

**INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL
ICV 2015: 49.60**

**ВІСНИК
ЧЕРКАСЬКОГО
УНІВЕРСИТЕТУ**

**Серія
ФІЛОСОФІЯ**

Науковий журнал

Виходить 2 рази на рік

Заснований у березні 1997 року

№ 2. 2016

Черкаси – 2016

**Засновник, редакція, видавець і виготовлювач –
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького**

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 21389-11189Р від 25.06.2015

Науковий журнал містить статті, присвячені актуальним проблемам історії філософії, соціальної філософії, філософії культури, філософії релігії, філософії мови. У публікаціях аналізуються зasadничі ідеї філософії гуманізму та демократії, досліджується зміст концептів волі і свободи в пізньоантичній філософії, розглядаються особливості історико-філософського дискурсу ідеї суспільної угоди, здійснюється аналіз принципів та цінностей християнської демократії в сучасному соціокультурному просторі, аналізуються проблеми і тенденції розвитку інформаційних процесів у суспільстві, розглядається гуманістичний потенціал східнохристиянських учень та діалектика секулярного і постсекулярного в сучасному соціокультурному просторі, здійснюється семіологічний аналіз формування смислу, виявляються особливості аксіологічної та наукової гуманітаристики Ч. В. Морриса, пропонується аналіз низки інших актуальних проблем філософії.

Для широкого кола фахівців у сфері гуманітарних наук: викладачів, аспірантів, студентів та пошукачів.

Журнал входить до переліку наукових фахових видань України з філософських наук (Наказ МОН України від 12 травня 2015 р. № 528).

Випуск № 2 наукового журналу Вісник Черкаського університету, серія: філософія рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет Вченого радою Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (протокол № 2 від 18 жовтня 2016 року).

Журнал індексується в міжнародній наукометричній базі *Index Copernicus (ICV 2015:49.60)* та реферується Українським реферативним журналом «Джерело» (засновники: Інститут проблем реєстрації інформації НАН України та Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського), індексується *Google Scholar*.

Головна редакційна колегія:

Черевко О.В., д.е.н., проф. (головний редактор); Босчко Ф.Ф., член-кор. НАПН України, д.б.н., проф. (заступник головного редактора); Корновенко С.В., д.і.н., проф. (заступник головного редактора); Кирилюк С.М., д.е.н., проф. (відповідальний секретар); Архипова С.П., к.пед.н., проф.; Біда О.А., д.пед.н., проф.; Гнезділова К.М., д.пед.н., доц.; Головня Б.П., д.т.н., доц.; Гусак А.М., д.ф.-м.н., проф.; Десятov Т.М., д.пед.н., проф.; Земзюліна Н.І., д.і.н., проф.; Жаботинська С.А., д.філол.н., проф.; Кузьмінський А.І., член-кор. НАПН України, д.пед.н., проф.; Кукурудза І.І., д.е.н., проф.; Лизогуб В.С., д.б.н., проф.; Ляшенко Ю.О., д.ф.-м.н., доц.; Марченко О.В., д.філос.н., проф.; Масленко В.В., д.і.н., проф.; Мігаєв Б.П., д.х.н., проф.; Морозов А.Г., д.і.н., проф.; Перехрест О.Г., д.і.н., проф.; Поляцук В.Т., д.філол.н., проф.; Селіванова О.О., д.філол.н., проф.; Чабан А.Ю., д.і.н., проф.; Шпак В.П., д.пед.н., проф.

Редакційна колегія серії:

Марченко О.В., д.філос. н., проф. (відповідальний редактор), Іроцишин В.М., к.філос.н., доц. (відповідальний секретар), Бичко І.В., д.філос.н., проф., Богданов В.С., д.філос.н., проф., Дмитренко М.Й., д.філос.н., проф., Щукин В.Р., д.філос.н., проф., Іщенко М.Н., д.філос.н., проф., Коломісць О.Г., д.філос.н., доц., Стадник М.М., д.філос.н., проф., Шпак В.Т., д.філос.н., проф., Szumanek K., dr. hab. (Польща), Słomski W., dr. hab., prof. (Польща), Короткая Т.Н., д.філос.н., проф. (Білорусія).

За зміст публікації відповідальність несуть автори.

Адреса редакційної колегії:

18000, Черкаси, бульвар Шевченка, 81.

Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького.

кафедра філософії та релігієзнавства. Тел. (0472) 37-55-57

web-сайт: <http://philosophy-ejournal.cdu.edu.ua/index>

e-mail: epictet@ukr.net

public life of their own destiny. Purpose. A study of the intelligentsia as the part of society that is capable to produce the necessary ideas and to implement the ideological influence and to implement the ideas of patriotism through the education and upbringing in human's everyday life. Methods. The author used a critical reflection method, the phenomenological method, hermeneutical method, comparative analysis method. Results. Based on the role and place of intelligentsia, we can highlight its potential as a subject of the formation of the ideology of patriotism, in the aspects of science, in socio-pedagogical and psycho-pedagogical spheres. Originality. The article presented the approach, in which the social phenomenon of intelligentsia is in the quality of its capability to become the subject of the formation of ideology. It is proved that the intelligentsia has intellectual and creative potential to become the ideologue of formation of patriotism in the scientific, social, pedagogical and psychological aspects. Conclusion. Patriotism is manifested as the most important spiritual heritage of identity, characterized by a high level of development and is manifested in the active self-activity for the benefit of the Fatherland. A new patriotic ideology appears as a certain foundation of modern social and public architecture, methodological support of its viability, one of the main conditions for the effective functioning of the system of social and state institutions. The task of national intelligentsia is a recreation of patriotism as a source of spiritual and moral strength and health of society and its strength, which is particularly powerful and rapidly manifested at a critical stage of development, while large, historically significant events in the years of heavy social experience.

Key words: intelligence, patriotism, society, the subject of social relations, ideology, civil society.

Одержано редакцію

26.09.2016

Прийнято до публікації

10.10.2016

УДК: 329:27-1

КУПРІЙ Тетяна Георгіївна,

кандидат історичних наук,

доцент кафедри філософії

Київського університету імені Бориса Грінченка,

e-mail: t.kuprii@kubg.edu.ua

ПРИНЦИПИ ТА ЦІННОСТІ ХРИСТИЯНСЬКОЇ ДЕМОКРАТІЇ В СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ СВІТУ ТА УКРАЇНИ

Досліджено питання ідеологічної та соціальної вагомості християнської демократії в контексті формування української і західної політичної культури. Сформовано основні завдання і напрями розвитку християнсько-демократичного руху в якості важливих істотних параметрів християнської політики, значення політичної участі християнських партій у світі та Україні. Окреслено головні принципи християнської демократії: солідаризм, субсидіарність, персоналізм, відповідальність, децентралізації, які заклали специфічне розуміння концепції «особа – суспільство – держава». Висвітлено концепт доктрини християнської демократії, як основи формування плюралістичного суспільства та делібератичної держави. Розкрито актуальне для розбудови громадянського суспільства в Україні питання необхідності формування українського суспільства на ґрунті цінностей християнської демократії, соціальної субсидіарності та солідаризму. Проаналізовано причини втрати впливу партій християнсько-демократичного спрямування в Україні, зокрема Християнсько-демократичної партії України та Християнсько-демократичного союзу. Простежено процес еволюції становлення ХДПУ та ХДС в Україні та роль зовнішніх та внутрішніх чинників їх формування.

Ключові слова: християнська демократія, солідаризм, субсидіарність, політика, політична партія.

Постановка проблеми. З часу становлення незалежної України свідомі громадяни не тільки з ентузіазмом розпочали відновлення свого релігійного життя, конфесійної діяльності, а й виявили прагнення до імплементації християнських основ у політичну сферу. Внаслідок цього найбільш громадська активна частина нашого суспільства ініціювала створення партій християнського напряму: Християнсько-демократичної партії України, а пізніше

Республіканської християнської партії і Християнсько-народного союзу. Проте, і досі українська політична спільнота не зовсім розуміє глибини впливу християнства як політичної доктрини на людську цивілізацію.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В українській історіографії доленосні для політичного світу взаємини християнства та демократії найбільш всеобічно та грунтовно досліджувались А. Карасем, М. Черенковим, О. Малінічем, В. Марущенко, Ю. Решетніковим, О. Кузьмук, Т. Панченко. Істотний внесок у дослідження різноманітних аспектів даної проблеми зробили такі зарубіжні та пострадянські вчені, як Н. Нойхаузен, А. Амплєева, М. Діманіс, Н. Хаустова, В. Шаповалов, С. Іванов та ін.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі аналізу різноманітної джерельної бази розкрити зміст основних принципів і ціннісних настанов християнської демократії та виявити особливості їх експлікації в соціокультурному просторі світу та України.

Виклад основного матеріалу. Нова політична культура післявоєнного світу – християнська демократія є інструментом, який може сфокусувати різні погляди і думки в одну точку, тому що скрізь є люди, котрі тягнуться до цінностей християнства й принципів політичного консерватизму. За своїм змістом вона трактує себе напрямком суспільно-політичної думки, політичним рухом, а також мережею громадських організацій та об'єднань. На сьогодні цей ідейно-інституційний напрямок носить світовий характер і є відображенням морально-етичних засад християнства, включаючи католицьку політичну основу, ціннісні засади протестантизму, а в мірі солідарності – і православ'я [1, с. 145].

Теоретико-методологічні засади християнської демократії були закладені ще в Середньовіччі Томою Аквінським – християнським мислителем, який в своїх працях спробував комплексно розглянути функціонування держави з позиції християнської етики [2, с. 115]. Визначальною детермінантою у формуванні сучасної моделі політичної доктрини християнської демократії, інституалізації політичних християнських організацій і сприяння розвитку християнського політичного вчення була енцикліка «Rerum Novarum» (Про нові речі) Папи Льва XIII (1878–1903 рр.), яка побачила світ у 1891 року, заклавши нові орієнтири суспільного розвитку з традиційними цінностями християнської демократії як основного соціального принципу. Енцикліка «Rerum Novarum» стимулювала утворення на рубежі XIX–XX ст. цілої мережі католицьких профспілок, жіночих, молодіжних об'єднань, які в своїх документах і безпосередній діяльності піднімали питання держави та громади з позицій католицизму, християнської демократії. Католицьке об'єднання суспільних студій (1889 р.) в Італії; Християнсько-демократична партія Франції (1896 р.); Демократична ліга Бельгії (1891 р.) стали першими політичними партіями християнсько-демократичного напряму. Ціла низка християнсько-демократичних партій виникла в міжвоєнний період, а саме: Італійська народна партія (1919 р.); Соціалістична народна партія Іспанії (1922 р.); Демократична народна партія Франції (1924 р.); політичні партії Бельгії, Нідерландів, Польщі та інших держав. Під час Другої світової війни більшість з цих партій зайняли антифашистську позицію і брали активну участь у національних Рухах Опору, що сприяло піднесенню їхнього авторитету в очах громадян власних країн [3, с. 94].

Започаткований католицькою церквою процес адаптації християнської доктрини до реалій тогочасного світу був продовжений в XX ст. Найбільш значним католицьким документом християнська демократія міжвоєнного періоду вважає енцикліку 1931 р. «Quadragesimo Anno» (Про відновлення суспільного устрою та пристосуванні його до норм права Євангелія). В енцикліці в рівній мірі критикувалися недоліки капіталістичного й соціалістичного суспільств, вимагалось для запровадження справедливого суспільного ладу реалізувати принципи солідарності та субсидіарності. Відчутну роль у формуванні сучасної християнської політичної доктрини відіграв II Ватиканський собор, що відбувся у 1963–1965 рр. за понтифікату Яна XXIII. Зміни, що покликали трансформації в католицькій церкві отримали назву *aggiornamento* (осучаснення). Прийнята собором конституція «Gaudium et Spes» (Радість та Надія) відштовхнула революцію як засіб досягнення справедливого суспільного ладу, висловившись за еволюційний шлях суспільного розвитку, як єдину можливий. Питання справедливого суспільного ладу в умовах падіння комуністичної системи розглядались в енцикліці Папи Іоана

Павла II «Centesimus Annus» (Сотий рік), присвяченій 100-річчю енцикліки «Rerum Novarum». Сьогодні до партій цього напряму входить біля 70 політичних сил у 50-ти країнах світу, з них найбільш найпотужніші дислоковані в країнах Західної Європи, Латинської Америки, які декларують свій світський характер, незалежність від Ватикану та костелу, прагматизм, відданість зasadам демократії, ідеологічний плюралізм і солідаризм. Для всього християнського політичного світу імена Л. Стурцо, Ж. Маріте, К. Аденauer, Р. Шумана, А. де Гаспері, Р. Кальдери залишаються і досі синонімом успіху та добробуту.

Християнсько-демократична політична доктрина проголошує, що свобода окремої особистості (Божого творіння) реалізується перед державою, але не перед суспільством: публічна влада не повинна за власним бажанням втручатися в сімейні справи й особисте життя. Суспільство має сприяти утвердженню стартовому мінімуму, обсяг якого дозволить розвиватися людській діяльності. Ідеологія християнської демократії розглядає людину як персону. На відміну від лібералізму, де найбільшою свободою володіє виключно індивід, в християнській демократії персоналізм пов'язує людину з її оточенням (сім'я, група). Він закладає основи для специфічного розуміння «свободи людини», яка полягає у можливості здійснювати вільний вибір, але водночас, нести за нього відповідальність та послідовність.

Особа у співпраці з колективом здатна духовно та матеріально солідаризуватися та розвиватися. Відповідно, суспільство розглядається як органічна цілісність, що має власну внутрішню ієархію (родину, локальну спільноту, народ, державу, міжнародну спільноту) за умов, що людська спільнота поєднана між собою зв'язками суспільного солідаризму. Гарантією свободи й незалежності особи виступає приватна власність, зокрема власність родини [4, с. 76].

Збереження особистої відповідальності людини за своє майбутнє за підтримки суспільства, регулювання відносин між особою й суспільством, між різними суспільствами відображені в принципі субсидіарності. Християнські демократи виходять із того, що на нижчих рівнях держави існує краще розуміння ситуації та існуючих проблем, громадянина не має права позбавляти того, що він зможе домогтися своїми силами й уміннями. Субсидіарність не відкидає можливість державного втручання, але воно має відбуватись тільки тоді, коли громада нижчого рівня не може вирішити своїх проблем або звернулась з проханням про це. Тобто субсидіарність передбачає надання допомоги, а не втручання.

Згідно з християнсько-демократичною ідеологією – тільки цінні особи можуть бути відповідальними, відстоювати спільне благо, заради якого часто треба поступатись власними амбіціями, а часом і свободою. Побудова гармонійного суспільства можлива тільки за умов соціальної відповідальності його членів. Найважливішим елементом суспільства є родина, тому й саме його розглядають як «родину родин» [5, с. 89].

Християнські демократи добре розуміють, що політика часто служить місцем для нечесної і не моральної боротьби. Тому вони не тільки пропагують власні цінності, а й вміють їх відстоювати та захищати. В умовах протистояння авторитарним режимам та нерівномірному розподілу світових багатств, християнсько-демократичні партії мусять бути революційними для досягнення ефективних результатів. Революційність в першу чергу означає прагнення швидких і докорінних змін. Тому перемога в протистоянні з тоталітаризмом вимагає, швидких реформ спрямованих на подолання бідності та відсталості, бо тільки за таких умов суспільство зможе прийняти демократію зі встановленням чесних правил політичної боротьби. Тим не менше, не слід плутати революційність християнських демократів із агресією [6, с. 112].

Християнськими демократами обстоюється концепція плюралістичної демократії. Децентралізація влади (при умові одночасного заперечення ідей етатизму): держава повинна сприяти створенню для кожної особистості умов для її гармонійного розвитку, надавати можливість співпраці з іншими особистостями, групами й суспільством взагалі. Держава – продукт громадянського суспільства, повинна діяти в рамках закону і підкорятися праву. Початком, об'єктом і метою всіх соціальних інститутів повинна бути людська особистість, яка за свою природою має абсолютну необхідність у соціальному житті. На противагу християнству тоталітарні системи покладали вищу моральну функцію на державу, представляючи інтерес нації або груп населення [7, с. 43].

Християнські демократи відмежовуються від будь-якого впливу релігії на їхню діяльність. Для них є чітким розмежування на політичне і релігійне. Християнські демократи діють виключно в політичній площині, де намагаються створити всім громадам рівні можливості для самореалізації. В рамках християнсько-демократичних партій створюються сприятливі умови для участі представників всіх релігійних конфесій. У міжконфесійних конфліктах, християнські демократи обстоюють ідею примирення, оскільки демократія створює сприятливі можливості для мирного вирішення спільних проблем. Вони виходили з того, що ідея християнства повинна складати етичну основу політики. При цьому вони мали на увазі не механічний перехід ідеї християнства в політичну сферу, а побудову на християнській основі держави й суспільства.

Соціальна політика, федеральний устрій і самоуправління громад є невід'ємною складовою політики християнської демократії. Держава й суспільство – це автономні ланки в єдиному ланцюжку, які пов'язані одна з одною. Домінуючою тезою християнських демократів щодо визначення оптимального шляху з метою побудови політичної, економічної й демократичної держави є парламентаризм у поєднанні із субсидіаризмом. Одночасно християнська демократія перебуває в опозиції щодо ліберального індивідуалізму й соціалістичного колективізму. Загальним лейтмотивом християнської демократії є визнання тези, що людина, завдячуячи власній вільній волі й є творцем історії.

Історичні витоки християнської демократії в Україні не мають глибокого коріння, хоча традиційно народ України вважається переважно християнським. Незважаючи на те, що українські християнські партії сформулювали політичні програми та статутні положення, брали участь у розробці проекту Конституції України та власного варіанту закону «Про вільність віросповідання», законів «Про вибори до національних зборів України», «Про політичні партії в Україні», провели чимало масових громадських акцій, налагоджували контакти з керівництвом конфесій, проводилися благодійні заходи, ні ХДПУ, ні РХП, ні ХДС так і 30 партій виборчого списку, які послуговувалися релігійними ідеями і прагнули апелювати до цінностей християнства, у парламентських виборах 1994-2002 рр. як окремо, так і у блоках разом не набирали і 4% голосів виборців. Пояснення наступне: соціально орієнтована ринкова економіка, солідаризм, плюралістична демократія, конфесійна незаангажованість, демократичний націоналізм, що і є головними тезами політичної програми ХДПУ, як найбільш впливова на той час, не були підкріплени грунтовними теоретичними основами [8, с. 19].

Принцип субсидіарності ХДПУ використали у процесі розробки проекту нової Конституції України. Було зроблено спробу визначити межі необхідного «втручання», регулювального впливу держави і її структур на життєдіяльність громадянського суспільства в політичній та інших сферах і, головне, спрямувати в кінцевому підсумку на нормальне функціонування самого ж громадянського суспільства та забезпечення прав і свобод людини. Соціальна ринкова система найвищою мірою відповідала принципам християнської моралі, тому що в центр економічного життя ставить людину.

За часи незалежної України. Християнські партії не знайшли свого місця на політичній карті України, особливого, неповторного політичного змісту, своєї інші в політичному житті українського народу. Асоціюючи себе партіями центристського спрямування, до своїх лав вони залучали представників партій Зелених, УНА-УНСО та НРУ. Ці партії не спромоглися органічно поєднати християнські цінності з політикою і часом виконували функціональні обов'язки інших – релігійно-етичним вихованням, що, як відомо, є основною метою Церкви. Потребуючи політичних дороговказів, які ґрунтуються на християнському світогляді і, які визначили б напрями соціально-економічного розвитку з позицій християнського світобачення, партійний політикум помилився. Внаслідок цього християнські цінності залишилися відокремленими від політики, а політика – від християнської моралі. Партіям конфесійного спрямування не вдалося знайти свій електорат, до них не пішли широкі верстви віруючих, ці партії не ствердили себе як народні. Клерикалізм в Україні й досі сприймається з негативним відтінком тому, що столітні традиції цезарепапізму, коли світська влада вивищується над церковною, було, власне

кажучи, культивовано вже православ'ям. Свідомий віруючий завжди поєднував світоглядні переконання з соціальними цілями і діями. Християнство й досі не стало основним, домінантним регулятором соціальної поведінки для більшості наших співвітчизників.

Українські політичні очільники загалом не зверталися до релігійних гасел та ідей. Найвпливовіші з українських політиків не вбачали, очевидно, у християнській демократії форму здійснення своїх політичних інтересів і не підтримали своїм авторитетом партії християнського спрямування. Партійні ідеологи не зуміли для самих себе прояснити питання про електорат: всі християни, якось конфесія чи світські люди, що поважають християнство? У країнах західної демократії виборцем християнських демократів є, насамперед віруючий громадянин, незважаючи на конфесійність та політичну орієнтацію, консервативний традиціоналіст, який дотримується споконвічних цінностей (сім'я, родина, повага до старших, беззаперечне виконання своїх соціальних обов'язків) та надає преференції духовному, а не матеріальному.

Низка розколів, викликаних не стільки ідеологічними, скільки особистісними протиріччями далеко не потужних лідерів В. Журавського, М. Гутора, В. Бабича, В. Стретовича, О. Черненка призвела до утворення кількох незначних партій, які постійно конфліктували між собою. Українським християнським демократам бракувало постаті, рівної А. Шептицькому чи І. Огієнкові. Крім того, відсутність культури діалогу й компромісу призвели до того, що партійна еліта вела роботу з лідерами церков, а не з рядовими християнами, що унеможливлювало розширення соціальної електоральної бази. До партії не пішли православні, бо вони за традицією керуються принципом підпорядкування світській владі. Зважаючи на сучасні політичні реалії, слабкість діяльності партій підсилюється тектонічними цивілізаційними зрушеннями конфронтації різних православних конфесій [9, с. 223].

Християнські демократи вважали, що суспільна гармонія і стабільність в Україні можливі при умові, якщо зasadами суспільного устрою стануть ідеї гуманізму, демократії та громадянської злагоди, суттю яких є християнський світогляд [10, с. 8]. Так, в нове тисячоліття партії прагнули внести нову філософію взаємовідносин в суспільстві: не протистояння, а довіру, що в подальшому привело християнських демократів до союзу з Л. Кучмою, та В. Януковичем.

Помаранчева революція мотивувала представників християнських партій до інтеграційних кроків: у грудні 2005 року у Києві було створено новий виборчий Блок народно-демократичних партій (Блок НДП). Проте подальші зміни в політичній кон'юнктурі викинули християнських демократів із активної партійної площасти і перетворили їх на організацію далеко не першого рівня. На сьогоднішній день серед численного спектру партій залишилася активною, здебільшого на регіональному рівні, ХДС, яка своєю поведінкою нагадує скоріше маргінала, аніж гідну партійну силу, готову взяти на себе відповідальність у розвбудові європейської демократичної України.

Висновки. Доля партії християнсько-демократичного спрямування в Україні залежатиме насамперед від розробки власної ідеології, від вироблення ідеалу суспільства, від чіткої економічної стратегії, від усвідомлення того, що концепція християнської демократії, так як і її ідеал не полягає лише у боротьбі за владу. Християнські демократи України почнуть заробляти політичні дивіденди, коли замінять загальні декларації, апеляції до релігійних почуттів виборців на реальну чітку позицію щодо складних суспільних проблем сьогодення.

Список використаної літератури

1. Купрій Т. Демократія християнська / Т. Купрій // Політологія: навч. синкл. словник-довідник для студентів ВНЗ I-IV рівнів акредитації / За наук. ред. д-ра політ. н. Н. М. Хоми [В. М. Денисенко, О. М. Сорба, Л. Я. Угрин та ін.]. – Львів: Новий Світ-2000, 2014. – С. 145-146.
2. Иванов С. С. Христианская демократия: идеология и политика. / С. С. Иванов // Вестник Поволжского института управления. – 2016. – №1(52). – С. 114-121.
3. Амплеева А. А. Христианско-демократическое движение в Западной Европе и России / А. А. Амплеева. – М.: ИИОН РАН, 2002. – 264 с.
4. Шаповалов В. Ф. Понятие социальной справедливости в концепциях европейской христианской демократии / В. Ф. Шаповалов, С. С. Воронина // Вестник Московского университета. Сер. 7. Філософія. – 2011. – N 2. – С. 74-87.

5. Диманис М. Д. Христианско-демократическая концепция государства. (обзор) / М. Д. Диманис // Актуальные проблемы Европы. Проблемно-тематический сборник. – Вып. 1. – М.: ИНИОН РАН, 1995. – С.83-97.
6. Кальдера Р. Специфика христианской демократии. / Р. Кальдера – СПб.: Христианская мысль, 1992. – 201 с.
7. Нойхауз Н. Ценности христианской демократии / Н. Нойхауз; Пер. с нем. Т. В. Исаковой. – М.: Республика, 2005. – 192 с.
8. Рибачук М., Кирюшко М. Чи потрібні християнські партії християнській Україні? / Микола Рибачук, Микола Кирюшко // Людина і світ. – 1998. – №7. – С. 18- 21.
9. Гутор М. С. Християнсько-демократичні ідеї та деструктивні дії функціонерів ХДПУ / М. С. Гутор // Сучасна українська політика: політики і політологи про неї. – К.: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень імені І. Ф. Кураса НАН України. – 2010. – № 20. – С. 220- 226.
10. Журавський В. С. Бог і Україна / В. С. Журавський. – К.: Логос, 1997. – 88 с.

References

1. Denysenko, V. M., Sorba, O. M., Uglyn, L.Ya, Kuprii, T. G. et al. (2014). *Political science: educational encyclopaedic and dictionary-reference book for the students*. In N. M. Honna (Ed). Lviv: Novyj Svit -2000 (in Ukr.)
2. Ivanov, S. S. (2016). Christian democracy: ideology and policy. *Vestnik Privolzhskogo institute upravleniya (Announcer of Povolzhsky institute of management)*, 1(52), 114-121 (in Russ.)
3. Ampleeva, A. A. (2002). *Christian-democratic motion in Western Europe and Russia*. Moscow: INION RAN (in Russ.)
4. Shapovalov, V. F., Voronina, S. S. (2011). Concept of social justice in the concepts of European christian democracy. *Vestnik Moskovskogo universiteta. Seria Filosofia (Announcer of Moscow university. Series Philosophy)*, 2, 74-87 (in Russ.)
5. Dimanis, M. D. (1995). Christian-democratic conception of the state (review). *Issues of the day of Europe. Problem-thematic collection*, 1, 83-97 (in Russ.)
6. Kaldera, R. (1992). *Specific of Christian democracy*. SPb.: Christian idea (in Russ.)
7. Nojhaus. N. (2005). *Values of christian democracy*. Moscow: Respublica (in Russ.)
8. Rybachuk, M.. Kyryushko. M. (1998). Whether christian parties are needed christian Ukraine? *Man and world*, 7, 18-21(in Ukr.)
9. Gutor, M. S. (2010). Christian-democratic ideas and destructive actions of functionmen of CDPU. *Modern Ukrainian policy: politicians and political scientists about it*, 20, 220-226 (in Ukr.)
10. Zhuravskij, V. S. (1997). God and Ukraine. Kiyy: Logos (in Ukr.)

KUPRII Tetyana Georgiivna,

Candidate of Sciences (History),

Assistant Professor of the Department of Philosophy

Borys Grinchenko Kyiv University,

e-mail: t.kuprii@kubg.edu.ua

PRINCIPLES AND VALUES OF CHRISTIAN DEMOCRACY IN SOCIOCULTURAL SPACE OF THE WORLD AND UKRAINE

Abstract. *Introduction. Christian Democracy is an attitude which is founded on understanding of dignity of personality and gives to humanity a most chance in the self-expression of the political necessities. Purpose. The purpose of the article consists in clearing up the concept of christian democracy and its influence on motion and becoming of policy of the states of Europe and Ukraine. Methods. Methodological basis of the article is the historical method and the method of scientifical objectivity. System analytical approach allows to consider sources, essence and specific of christian democracy. Results. Basic tasks and directions of development of christian democratic motion are formed during a 20 century and then the important substantial parameters of christian policy were determined. The article outlined main principles of christian democracy: solidarity, subsidiarity, personal responsibility, decentralization, which pawned the specific understanding of conception «person society state». Maintenance and basic principles of studies of christian democrats, feature of functioning of christian democratic parties is exposed in the world and in Ukraine in a historical retrospective view. Originality. The scientific novelty of research results is in author's interpretation of concept «christian democracy»; the position about the negative factors of influence on the domestic socially philosophical sources of christian democracy is substantiated in the article; the prognosis of development of christian democracy in Ukraine on the nearest prospect is made. Conclusion. The democracy of theorists of christian-political idea and democracy are known must find social explicaty, because of the special role of christianity and democracy for a civilized manner spiritual and socio-political discourse of intellectual, pro-European association of Ukraine.*

Key words: christian democracy, solidarity, subsidiarity, policy, political party.

ЗМІСТ

ІСТОРІЯ ФІЛОСОФІЇ ТА СОЦІАЛЬНА ФІЛОСОФІЯ

Іщенко М. П.

- Філософія гуманізму і демократії – квінтесенція соціально-гуманістичного становлення людини та світової цивілізації 3

Усов Д. В.

- Особливості історико-філософського дискурсу ідеї суспільної угоди: від проблеми легітимації до концепту довіри 10

Видриган М. В.

- Воля і свобода в поглядах представників епікуреїської та стойчної філософських шкіл 19

Горбань О. В.

- Вітчизняна інтелігенція як ідеолог національного патріотизму 24

Кунрій Т. Г.

- Принципи та цінності християнської демократії в соціокультурному просторі світу та України 34

Кватин В. В.

- Соціально-економічні умови розвитку інформаційних процесів у суспільстві 40

Качмар О. В.

- Інформаційна агресія як компонент інформаційно-психологічної війни 46

ФІЛОСОФІЯ КУЛЬТУРИ, ФІЛОСОФІЯ РЕЛІГІЙ, ФІЛОСОФІЯ МОВИ

Марченко О. В.

- Діалектика секулярного та постсекулярного в сучасному філософсько-релігієзнавчому дискурсі 54

Ломачинська І. М.

- Роль православних монастирів у формуванні світоглядних орієнтирів українського суспільства 61

Astapova-Vyazmina O. I.

- Index of sign understanding: semiological analysis of meaning formation 71

Райхерт К. В.

- Две гуманітаристики Чарльза Уильяма Морриса 79

Кретов П. В., Кретова О. І.

- Символічний характер мовної свідомості: реальність, секулярність, ідентичність 83

Царенок А. В.

- Історико-естетична медіевістика: візантологічний вектор 91

Мартич Р. В.

- Гуманістичний потенціал східнохристиянських учень 98

Kolisnyk M. I.

- Missionary content of the New Testament in the catholic context 107

Крисюк І. М.

- Теоретико-методологічні засади релігієзнавчо-філософського аналізу ідеологеми «Київ – Новий Єрусалим» 113

CONTENTS

HISTORY OF PHILOSOPHY AND SOCIAL PHILOSOPHY

Ishchenko M. P.

- Philosophy of humanism and democracy – the quintessence
of socio-humanistic formation of a person and the world civilization 3

Usov D. V.

- The peculiarities of historical and philosophical discourse of the ideas
of social contract: from the problem of legitimization to the concept of trust 10

Vydrygan M. V.

- Liberty and freedom in the views of the representatives of Epicurus and Stoic
philosophic schools 19

Horban O. V.

- Patriotic intelligentsia as an ideologist of national patriotism 24

Kuprii T. G.

- Principles and values of Christian democracy in sociocultural space
of the world and Ukraine 34

Kvashyn V. V.

- Socio-economic conditions of the development of information process in society 40

Kachmar O. V.

- Information aggression as a component of informational and psychological war 46

PHILOSOPHY OF CULTURE, PHILOSOPHY OF RELIGION, PHILOSOPHY OF LANGUAGE

Marchenko O. V.

- Dialectics of secular and postsecular in modern philosophical and religious studies
discourse 54

Lomachynska I. M.

- A role of the Orthodox monasteries in forming the worldview reference-points of
Ukrainian society 61

Astapova-Vyazmina O. I.

- Index of sign understanding: semiological analysis of meaning formation 71

Rayhert K. W.

- Two humanities of Charles William Morris 79

Kretov P. V., Kretova O. I.

- The symbolic dimension of language consciousness: reality, secularity, identity 83

Tsarenok A. V.

- The Byzantological aspect of the historical and aesthetic medievalistics 91

Martich R. V.

- Humanistic potential of Eastern Christian studies 98

Kolisnyk M. I.

- Missionary content of the New Testament in the catholic context 107

Krysuk I. M.

- Theoretical and methodological foundations of religious and philosophical analysis of
the ideologeme “Kyiv is a new Jerusalem” 113

**ВІСНИК
ЧЕРКАСЬКОГО
УНІВЕРСИТЕТУ**

**Серія філософія
№ 2. 2016**

**Відповіdalний за випуск
*Марченко О. В.***

**Відповіdalний секретар:
*Процшин В. М.***

**Комп'ютерне верстання
*Любченко І. Г.***

Підписано до друку 12.09.2016.
Формат 84x108/16. Папір офсет. Друк офсет. Гарнітура Times New Roman.
Умовн. друк. арк. 11. Обл. вид. арк. 10,7.
Замовлення № 175. Тираж 300 прим.

**Бізнес-інноваційний центр
Черкаського національного університету ім. Богдана Хмельницького
18000, Україна, м. Черкаси, бульвар Шевченка, 205.
тел.: (0472) 32-93-05**

**Свідоцтво про внесення до державного реєстру
суб'єктів видавничої справи ДК №3427 від 17.03.2009 р.**